

Stichting Van Eyck

Geadviseerd subsidiebedrag: € 2.384.626

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.403.360

Over de instelling

Stichting Van Eyck (hierna: Van Eyck), beeldende kunst, postacademische instellingen, Maastricht

Van Eyck heeft als kernactiviteit het verzorgen van een internationaal toonaangevend postacademisch begeleidingsprogramma op het terrein van de beeldende kunst. In de subsidieperiode 2025 - 2028 wil de instelling jaarlijks minimaal 36 nationale en internationale deelnemers verwelkomen voor een residentieperiode van 11 maanden. Van Eyck, opgericht in 1948, profileert zich als een geëngageerde, multidisciplinaire postacademie die 'de aandacht voor de context en condities waarin artistiek onderzoek gedijt even belangrijk vindt als het eigenlijke maken van kunst'. De academie wil bijdragen aan het maatschappelijke transitieproces naar een rechtvaardiger, duurzamer wereld en daagt residenten uit om de eigen praktijk kritisch te ontwikkelen in het licht van actuele transitievraagstukken. Deze agenderende en activerende houding is in 2021 ingezet en moet de komende jaren 'meer ademruimte' krijgen. Vier leidende principes voor de subsidieperiode 2025 - 2028 zijn: 'relationaliteit', 'positionaliteit', 'empathie' en 'pluraliteit'. Van Eyck benadert de kunstenaarspraktijk nadrukkelijk ook als een onderzoekspraktijk. De instelling heeft vijf onderzoekswerkplaatsen, een bibliotheek, een archief en twee deelinstellingen voor intersectorale projecten. Naast individuele kunstenaars zijn collectieven en deelnemers met een gezin welkom bij Van Eyck.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.34 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) adviseert Stichting Van Eyck een subsidiebedrag toe te kennen van € 2.384.626.

De raad adviseert bij de subsidieverlening het volgende aandachtspunt op te nemen:

- Van Eyck dient te werken aan strategieën om de financiële gezondheid en daarmee ook de continuïteit van haar bedrijfsvoering te verbeteren.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

In de subsidieperiode 2021 - 2024 heeft Van Eyck haar kerntaak – talentontwikkeling – goed uitgevoerd en haar reputatie van internationaal gerenommeerde en opvallend veelzijdige, interdisciplinaire postacademische instelling behouden. De ambitieuze visie rond klimaatverandering en klimaatongelijkheid is concreet geïncorporeerd en Van Eyck toonde zich de afgelopen jaren wederom inhoudelijk sterk en innovatief. Er was ruimte voor meerstemmige (kunstenaars)praktijken en laboratoria zoals het in 2020 gestarte 'Future Materials Lab' bleven in ontwikkeling. De vele aanmeldingen getuigden van de erkenning van praktijkbeoefenaars uit binnen- en buitenland. De raad vond de structuurverandering van de residentie, met voortaan voor iedereen eenzelfde startmoment en duur, goed uitgewerkt. Door enkele incidenten en de hoge werkdruk zag de raad dat de thematische benadering, met ontmoeting, samenwerking en kennisuitwisseling als belangrijke waarden, ook een keerzijde heeft: de balans tussen autonome praktijken en institutionele ambities kan eronder lijden. De raad had in de periode 2021 - 2024 waardering voor de gretigheid en openheid van Van Eyck, maar vreesde soms ook dat de drukke residentie- en publieksprogrammering onvoldoende ruimte liet voor individuele verdieping en begeleiding.

In de subsidieperiode 2025 - 2028 wil Van Eyck zich blijven onderscheiden van andere postacademische instellingen met haar geëngageerde en multidisciplinaire begeleidingsprogramma. Van Eyck werkt vanuit Maastricht in een internationale context. Dat de verscheidenheid in disciplines onder de deelnemers steeds verder wordt uitgebreid, is passend bij de open en brede opvatting over het kunstenaarschap die de instelling hanteert. De raad is positief over deze ontwikkeling.

De artistiek-inhoudelijke visie is in het activiteitenplan helder verwoord. Van Eyck's ambitie om bij te dragen aan het maatschappelijke transitieproces naar een rechtvaardiger, duurzamer wereld, is op een goede manier doorontwikkeld. Het thema 'klimaaturgentie' uit het vorige plan is uitgewerkt in de vier leidende principes relationaliteit, positionaliteit, empathie en pluraliteit. Met deze principes als leidraad in programma en organisatie is er een duidelijk overkoepelend kader. De raad vindt het belangrijk dat daarbinnen meer vrije ruimte lijkt te ontstaan voor de individuele ontwikkeling en kunstpraktijken van de deelnemers. Terwijl de thematische aanpak is gericht op ontmoeting, samenwerking en kennisuitwisseling, streeft Van Eyck naar een balans tussen autonome praktijken en institutionele ambities. Dit juicht de raad toe.

Van Eyck licht haar programma voor de subsidieperiode 2025 - 2028 helder toe. Ze is transparant over het doel en de opbrengst van het postacademische traject

en beschrijft hoe de werving, selectie en begeleiding van kandidaten plaatsvindt. Ze zet sterk in op diversiteit en welzijnsbevordering van de deelnemers. Helaas wordt niet duidelijk hoe Van Eyck de deelnemers, die worden uitgedaagd om in hun kunstpraktijk een agenderende en activerende houding te ontwikkelen ten aanzien van actuele kwesties, voldoende zal begeleiden en voorbereiden op eventuele gepolariseerde reacties van de buitenwereld. Dit is een aandachtspunt.

Van Eyck biedt een veelheid aan activiteiten en faciliteiten voor haar deelnemers. Zo zijn er vijf onderzoekswerkplaatsen (Labs) waar deelnemers coaching krijgen om hun artistiek onderzoek te materialiseren. De komende jaren ligt de focus op hergebruik, het gebruik van ecologisch verantwoorde materialen en verbreding van de artistieke praktijk. Het 'Food Lab' en het 'Future Materials Lab' krijgen (letterlijk) meer ruimte. De twee deelinstellingen voor intersectorale projecten leggen de verbinding met kennisinstellingen en het maatschappelijke veld: 'Nature Research' ondersteunt de deelnemers in de ontwikkeling van ecologisch bewuste praktijken en 'Education & Development' ondersteunt de deelnemers in het zoeken naar partnerschappen, met name met de educatieve en academische wereld.

Al met al heeft Van Eyck haar artistiek-inhoudelijke visie ambitieus en krachtig verwoord, maar verdient de praktische vertaling hiervan naar beleidsdoelstellingen en haalbaarheid meer aandacht (zie 'Bedrijfsmatige gezondheid').

Maatschappelijke betekenis

De belangrijkste maatschappelijke betekenis van een postacademische instelling als Van Eyck ligt in haar kerntaak: de verdere ontwikkeling van beeldend kunstenaars en daarmee de beeldende kunstsector. Van Eyck wist haar betekenis in de subsidieperiode 2021 - 2024 te versterken door haar centrale beleidsthema, klimaaturgentie, en haar sterke verankering in de samenleving. Er werden nieuwe samenwerkingen ontwikkeld met maatschappelijke organisaties en lokale partners. Daarbij lag de focus op hoger onderwijs en tevens in beperkte mate op secundair onderwijs. Naast de residentieplekken maakte Van Eyck ruimte voor nieuwe praktijkonderzoekspots.

In de subsidieperiode 2021 - 2024 was de residentenpopulatie zeer divers, maar bij het personeel bleven de vorderingen ten aanzien van diversiteit achter. De Fair Practice Code werd redelijk ingevuld. Medewerkers werden eerlijk beloond en er is geïnvesteerd in sociale veiligheid. Toch was er de afgelopen jaren intern ook geregeld onrust door de werkdruk, ontoereikende communicatie en een stipendium waarmee de residenten door de gestegen kosten niet meer rond konden komen. Van Eyck heeft deze knelpunten erkend en toegelicht waardoor de raad vertrouwen kreeg in verbetering.

Voor de subsidieperiode 2025 - 2028 stelt Van Eyck de principes relationaliteit, positionaliteit, empathie en pluraliteit centraal. Deze leidende principes zijn integraal verweven met het residentieprogramma, de onderzoekspraktijk en de overige activiteiten. De raad onderstreept de grote maatschappelijke betekenis van deze principes. Dat het PhD-traject MERIAN, waarbij Van Eyck binnen twee deelinstellingen intersectoraal samenwerkt met de Universiteit Maastricht en Zuyd Hogeschool, van toegevoegde waarde is voor haar deelnemers en de eigen worteling in de omgeving, is de raad duidelijk. Wel had hij graag meer willen lezen over Van Eyck's aandeel binnen dit traject en in hoeverre deze activiteit werkdruk legt op het team.

Van Eyck is goed geworteld in de regio en heeft een breed netwerk van lokale, nationale en internationale partners, vooral op het gebied van kunst en verschillende typen onderwijs. Gezien de maatschappelijke relevantie en mogelijke praktische toepassingen van haar onderzoeksactiviteiten zou de instelling gebaat kunnen zijn bij meer samenwerking met geschikte partners uit het bedrijfsleven. Wellicht kunnen die financieel bijdragen om de continuïteit van deze activiteiten te waarborgen. Op dit vlak ziet de raad bijvoorbeeld potentie in het 'Future Materials Lab', dat is gericht op onderzoek, experiment en kennisuitwisseling rond duurzaam en innovatief materiaalgebruik.

Van Eyck beschrijft in het activiteitenplan uitgebreid hoe ze haar diversiteitsbeleid vormgeeft. De vernieuwende wijze waarop de instelling werkt aan een betere toegankelijkheid voor (potentiële) deelnemers vindt de raad onderscheidend en lovenswaardig. Allereerst is het uniek en voorbeeldstellend dat zowel individuele kunstenaars als collectieven en deelnemers met een gezin naar Maastricht kunnen komen. Van Eyck geeft er blijk van na te denken over de verschillen in de dagelijkse realiteit van de potentiële deelnemers. Dat blijkt ook uit de studiebeurzen die de instelling probeert te regelen voor deelnemers uit landen met een laag nationaal inkomen. Hiervoor zoekt ze steun bij ambassades, ministeries, Dutch Culture en binnen- en buitenlandse fondsen. Verder wil ze het stipendium van de deelnemers verhogen van 1.000 euro naar 1.500 euro per maand. De instelling is in een gevorderd stadium om met externe partijen nieuwe, betere huisvesting voor de deelnemers te realiseren. Wat betreft het bevorderen van diversiteit en inclusie onder het personeel en de raad van toezicht maakt Van Eyck een verbeteringsplan. In de aanvraag beschrijft zij voldoende aannemelijk haar beleid op dit punt, met onder andere meer aandacht voor diversiteit bij de werving.

Van Eyck is in haar aanvraag voldoende ingegaan op de toepassing van de kernwaarden van de Fair Practice Code, zoals solidariteit, duurzaamheid en vertrouwen. Ze gaat zeer uitgebreid in op aspecten van een gezonde bedrijfsvoering op de lange termijn, zoals de mogelijkheid voor medewerkers om psychologische hulp te zoeken en de verduurzaming van het academiegebouw.

Ook beschrijft ze zeer uitgebreid hoe het beleid ten aanzien van sociale veiligheid wordt geborgd, met onder andere een onafhankelijke vertrouwenspersoon en aansluiting bij het Landelijk Buro Integriteit & Vertrouwenspersoon.

Op afspraken over eerlijke beloning wordt in de aangeleverde stukken goed ingegaan. Van Eyck volgt de cao voor rijksambtenaren voor het vaste en tijdelijke personeel. Freelancers en deelnemers die in opdracht werken, worden marktconform betaald. Deze vergoedingen liggen boven de bedragen uit de Richtlijn functie- en loonebouw voor presentatie-instellingen.

Toegankelijkheid

Behalve met toegankelijke, gastvrije open dagen, de jaarlijkse ‘Open Studios’, presenteerde Van Eyck in de subsidieperiode 2021 - 2024 een keur aan andere publieke programma’s, ook online. Nieuw en toe te juichen was de samenwerking met de Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam, voor de (online) serie ‘Ac/Kademie Talks’. Er kwam een nieuwe multifunctionele presentatieruimte en het café-restaurant bleek wederom een grote troef: het maakte Van Eyck laagdrempelig en zorgde de afgelopen jaren voor natuurlijke interactie tussen studenten en buurtbewoners.

In de subsidieperiode 2025 - 2028 wil Van Eyck zich opnieuw gastvrij openstellen voor het publiek. Dit doet ze met terugkerende evenementen zoals de ‘Open Studios’, ‘Museumnacht’, het ‘Food Art Film Festival’ en het laagdrempelige café-restaurant dat een breed publiek trekt. Uitgaande van het artistiek onderzoek ontwikkelt Van Eyck een publieksprogramma dat vooral discursief en/of participatief van aard is. De plannen rond digitalisering zijn met name gericht op de internationale achterban: publieke lezingen, presentaties en conferenties zijn online beschikbaar op verschillende kanalen. De openheid van de instelling uit zich ook in het afzien van entreegelden voor tentoonstellingen, presentaties of lezingen. Daarnaast werkt ze met jongeren en studenten in educatieve projecten. Dit alles waardeert de raad.

Wel valt op dat Van Eyck voor de periode 2025 - 2028 een scala aan activiteiten beschrijft, zonder daarbij een vertaalslag te maken naar de gewenste doelgroepen die zij hiermee wil bereiken. De raad verwacht niet dat een postacademische instelling het subsidie criterium ‘Toegankelijkheid’ op gelijke wijze invult als bijvoorbeeld een presentatie-instelling. Wat hij wel belangrijk vindt, is dat er een heldere koers aan de publieksprogrammering ten grondslag ligt. Als duidelijk is welke doelgroepen een instelling wil bereiken en waarom, kunnen educatie, participatie en marketing veel doeltreffender en efficiënter worden vormgegeven. Daarnaast zou de raad graag zien dat Van Eyck met meer urgentie de fysieke toegankelijkheid van haar gebouw verbetert voor zowel mindervalide deelnemers als bezoekers.

Bedrijfsmatige gezondheid

Terugkijkend op de subsidieperiode 2021 - 2024 was de financiële gezondheid van Van Eyck niet optimaal. Ook lagen er nog belangrijke kosten in het verschiet, onder andere voor de verduurzaming van het academiegebouw. De werkdruk, volgens de instelling door een structureel capaciteitsprobleem, was tevens een punt van aandacht. Alleen al het afhandelen van het groeiend aantal aanmeldingen (jaarlijks rond de 1.300), het regelen van steeds complexere visa-aanvragen en het organiseren van betaalbare huisvesting zou een dagtaak kunnen zijn. De afgelopen jaren is er redelijk gereflecteerd op de Governance Code Cultuur, met onder meer aandacht voor een goede zelfevaluatie van de raad van toezicht.

Hoewel Van Eyck op basis van de kengetallen (liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen) in de jaarrekening 2022 financieel redelijk gezond is, heeft de raad zorgen over de financiële gezondheid. Zowel bij solvabiliteit als weerstandsvermogen is er een middelmatig risico, veroorzaakt door een laag (direct inzetbaar) eigen vermogen, zoals de raad in het vorige advies ook al signaleerde. De eigen inkomsten van Van Eyck bestaan grotendeels uit de aanmeldings- en inschrijvingsgelden, waarbij de instelling aangeeft dat deze met het oog op gelijke behandeling niet verhoogd kunnen worden. De overige inkomsten (uit de Labs, horeca, verhuur van gastenverblijven en onroerend goed) kwamen onder druk te staan door de coronacrisis, wat een daling van het eigen vermogen tot gevolg had. Deze argumenten begrijpt de raad, maar hij mist in de aanvraag van Van Eyck specifieke strategieën om de financiële gezondheid en daarmee ook de continuïteit van haar activiteiten in de periode 2025 - 2028 concreet te verbeteren. Hij hecht eraan dat Van Eyck hierin verandering gaat brengen.

Verder mist de raad een overtuigende aanpak om de structurele capaciteitsproblemen en daarmee samenhangende hoge werkdruk te verminderen. Zo zijn er geen plannen om het huidige team uit te breiden met een extra fte. De raad merkt op dat de vele ambities in het programma de praktische zaken, die nodig zijn als fundament, wellicht in de weg staan.

Van Eyck licht in de aanvraag goed toe hoe zij de principes van de Governance Code Cultuur toepast.

Geografische spreiding

Van Eyck is gevestigd in Maastricht. Binnen de categorie Postacademische instellingen kan een goede geografische spreiding worden gerealiseerd op basis van de betreffende bepaling in de regeling.